

انتظار طولانی برای رهایی از تحریمها

روند سیاسی در حد انتظار خوب بوده و سرمایه گذاران بین المللی احساس مثبتی نسبت به آینده اقتصاد ایران دارند. اما دوران طولانی انتظار برای کاهش تحریمها باعث شده تا شرکتها همچنان منتظر بمانند و این مسئله باعث شده تا اقتصاد نیز معطل بماند. سرمایه گذاران همچنین دارند بیشتر از وضعیت پیچیده حقوقی که بعد از برداشته شدن تحریمها با آن مواجه خواهند شد با خبر می شوند. اجرای اصلاحات اقتصادی برای افزایش شفاف سازی و جلب اعتماد سرمایه گذاران مسئله ای حیاتی است.

وضعیت بسیار بد بازار سهام ایران در ماههای اخیر در تضاد با پیشرفت مثبتی است که برای نهایی نمودن توافقنامه صورت گرفت. ارزش شاخص بورس تهران به کمترین میزان خود در ۱۲ ماه اخیر تنزل یافته (نمودار اول را ببینید). یکی از دلایل به وجود آمدن چنین وضعیتی رکود تقاضا و حجم بیش از حد کالاهای انبار شده و وضعیت بد اقتصاد جهانی و قیمت پائین نفت می باشد. میزان کل فروش شرکت های ایرانی که رسماً ثبت نام کرده اند در طول سال ۱۲ درصد و میزان کل تولیدات ۸ درصد کاهش یافتند. از نظر سیاسی مسافت زیادی در مذاکرات هسته ای طی شد و این باعث افزایش اعتماد سرمایه گذاران شد ولی فقط تا حدی که علائم منفی دیگر را خنثی کند. در ماه گذشته ریال ایران در برابر دلار آمریکا ۱ درصد دیگر از ارزش خود را از دست داد (نمودار دوم را ببینید) و این به معنی کاهش تقریباً ۴ درصد از ارزش آن از زمان امضای قرارداد ۱۴ ژوئیه می باشد. برخی از تحلیلگران اوضاع بازار افرادی را ملامت می کنند که انتظار دارند کانالهای بانکداری و تجارت بین المللی باز شوند و میزان تقاضای خود برای کسب دلار را افزایش داده اند. یک دلیل دیگر تب انجام معاملات در بازار سیاه می باشد.

البته بدتر شدن وضعیت اقتصادی ایران مانند بدتر شدن وضعیت دیگر اقتصادهای وابسته به نفت در ۱۲ ماه گذشته می باشد. نمودار سوم اندازه شوک وارد آمده به قیمت نفت در کشورهای تولید کننده نفت را نشان می دهد. این شوک بسیار سهمگین بوده چرا که دلایل به وجود آمدن آن تا مدتها آثار خود را نشان خواهد داد. نمودار چهارم نشان می دهد که رشد اقتصادی کم ایران در سال ۲۰۱۵ هنوز بیشتر از رشد اقتصادی تعدادی از بزرگترین تولید کنندگان نفت بود.

مدیران اقتصاد ایران برای استفاده از محرک های اقتصادی وسوسه خواهند شد. اما احتمال این که آنها فعلاً کنترل خود بر نرخ تورم را حفظ کنند بیشتر است. آقای روحانی در نظر دارد تا مخارج دولتی را در سال آینده به شدت کاهش دهد چرا که دولت سعی دارد تا خود را به قیمت بسیار پائینتر

نفت عادت دهد. گفته می‌شود که لایحه بودجه برای سالی که در مارس ۲۰۱۷ به پایان خواهد رسید میانگین قیمت نفت را ۴۲ تا ۵۰ دلار محاسبه نموده و این بسیار از قیمت آن که ۷۲ دلار برای هر بشکه در سال جاری بود کمتر است. بانک مرکزی ایران تأیید نموده که قصد دارد ۶۰۰ میلیون دلار اوراق خزانه داری اسلامی چاپ کند. این کار به معنی آزمایش توانایی دیگران برای جذب بدهی‌های ایران است و ممکن است سرمایه لازم برای مخارج را نیز فراهم آورد.

به نظر می‌رسد که فاصله زمانی بین برجام که در ماه ژوئیه بر سر آن توافق حاصل شد و برداشته شدن تحریم‌ها واقعاً بر اقتصاد فشار وارد آورده. مصرف‌کنندگان خرید نمی‌کنند و منتظرند که کالاهای خارجی ارزانتر و گوناگون و بهتر در دسترس آنها قرار گیرد. تولیدکنندگان داخلی سعی دارند تا مخارج خود را کاهش دهند چرا که انتظار دارند که کاهش یافتن تحریم‌ها باعث شود تا مجبور شوند با دیگران رقابت کنند. حتی سرمایه‌گذاران بین‌المللی که مدت‌هاست منتظرند تا از فرصت‌های تجاری به وجود آمده توسط یک اقتصاد باز در ایران بهره‌مند شوند نگران شده‌اند. هیاتهای تجاری کماکان دارند دائماً و با سرعت وارد می‌شوند و تمامی بخش‌ها نیز دارند در مورد برنامه‌های سرمایه‌گذاری خود اعلامیه می‌دهند. اما تا زمان روز اجرا یعنی برداشته شدن تحریم‌ها هیچ چیز قطعی نخواهد شد و این مسئله باعث شده تا اقتصاد ایران در وضعیتی نامشخص و ناراحت‌کننده قرار گیرد.

شرکت‌ها دارند متوجه می‌شوند که حتی بعد از "روز اجرا" وضعیت آنها از نظر حقوقی هنوز مبهم خواهد بود. اسامی دو سوم از ۷۰۰ مؤسسه و اشخاصی که در فهرست تحریم‌های ایالات متحده آمریکا قرار دارند در چارچوب توافق هسته‌ای از این فهرست حذف خواهد شد. اما بسیاری از آنها کماکان در این فهرست خواهند بود و فهرست این اسامی در مناطق قضایی اروپا و ایالات متحده آمریکا یکسان نیستند. تحریم‌های ضد تروریسم ایالات متحده آمریکا کماکان از تجارت با زیر مجموعه‌ها و همکاران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی جلوگیری خواهند نمود و با توجه به این نکته که سپاه بسیاری از بخش‌های مهم اقتصاد را تحت کنترل خود دارد پرهیز از مخاطرات قضایی ناشی از این مسئله برای سرمایه‌گذاران خارجی کاری پیچیده و پرهزینه خواهد بود. قطعاً شرکت‌های کوچک و متوسط به این نتیجه خواهند رسید که قادر به تقبل هزینه‌های این کار نخواهند بود.

سرمایه‌گذاران بین‌المللی باید دوباره واقعیات‌های قبلی خود را بعد از "روز اجرا" تجدید نظر کنند. اما بدون شک توافقی‌نامه هسته‌ای در میان مدت و دراز مدت آثار مثبتی خواهد داشت. روزی که این توافقی‌نامه به اجرا در آید مقدار هنگفتی از سرمایه‌ها به کشور باز خواهد گشت و بازارهای جدید برای صادرات فراهم شود و کالاها و خدمات بسیار خوب و متخصصان بین‌المللی وارد کشور خواهند شد. اما این مسئله همچنین باعث خطر کاهش قدرت رقابت شرکت‌ها خواهد شد و بر بازار کار نیز تأثیر خواهد گذاشت و اگر به این مسئله در سطحی کلانتر بنگریم متوجه خواهیم شد که خطر افزایش تورم نیز وجود دارد. این ریسک‌ها قابل مدیریت خواهند بود ولی باعث خواهند شد تا مقامات ایرانی نه تنها مجبور شوند تا چارچوب بسیار محکم قرارداد هسته‌ای را مد نظر قرار دهند بلکه برای اجرای اصلاحات حیاتی اقتصادی وقتی تلف کردن نداشته باشند. صنعت نفت هنوز چارچوب حقوقی جدیدی را برای همکاری با شرکای خارجی تهیه نموده و قاطعانه برای بهبود وضعیت سرمایه‌گذاری گامی به جلو برداشته. وزارت دارایی برای اصلاحات بانکی طرحی تهیه نموده. این طرح با هدف پرداخت بدهی‌های بد و افزایش قدرت رقابت و بهبود مقررات بخش بانکداری و افزایش ثبات مالی تهیه شده. مسئولین همچنین باید نقش حاکمیت در اقتصاد را مد نظر قرار دهند تا بتوانند به شرکت‌های خارجی اطمینان دهند و شفافیت لازم را برای آنها فراهم آورند تا آنها نیز بتوانند بر روی قدرت بالقوه بسیار زیاد اقتصادی ایران سرمایه‌گذاری کنند.

Fig 1. Iranian stock exchange (Tedpix All-share)
04-May-15 to present

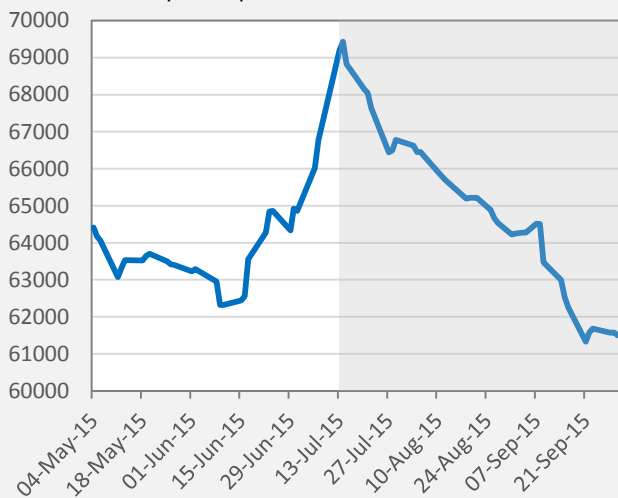

Fig 2. Iranian rial:USD exchange rate (market rate,
3-May-15 to present)

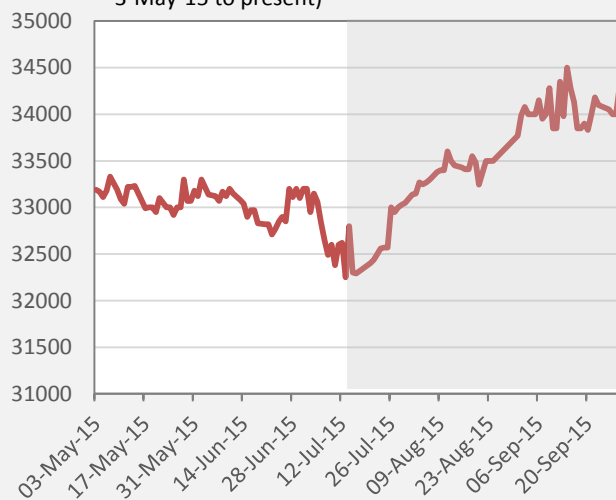

Fig 3. Brent crude oil price (\$pbl)
January 2014 to present

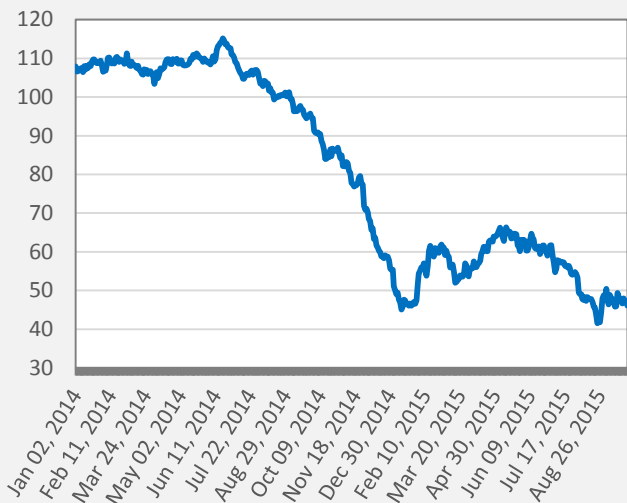

Fig 4. Brent crude oil price (\$pbl)
January 2014 to present

